

Vergaderjaar 2009–2010

31 793

Internationale klimaatafspraken

Nr. 21

BRIEF VAN DE MINISTER VAN VOLKSHUISVESTING, RUIMTELIJKE ORDENING EN MILIEUBEHEER

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 december 2009

Hierbij doe ik u toekomen het rapport «News in Climate Science and Exploring the Boundaries» waarin nieuwe inzichten in de klimaatwetenschap, met inbegrip van *tipping points* en het handelingsperspectief, en geef daar een reactie op. Met deze brief los ik de toezegging in uit mijn brief van 17 maart 2009 (Tweede Kamer, vergaderjaar 2008–2009, 31 793, nr. 7).

In november 2007 stelde het Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC) het Syntheserapport vast, als sluitstuk van het Vierde Assessment (AR4). In het AR4 worden de verbanden gelegd tussen het menselijk handelen, de gevolgen daarvan voor het klimaatsysteem en de effecten die dat vervolgens heeft op mens en natuur.

Het AR4 geeft invulling aan de hoofddoelstelling van de UNFCCC: «het zodanig beperken van door de mens veroorzaakte klimaatverandering dat ecosystemen zich kunnen aanpassen, de voedselproductie niet wordt bedreigd en de economie zich op een duurzame wijze kan ontwikkelen».

Het AR4 vormt mede de basis voor de inzet van Nederland en de Europese Unie voor toekomstige afspraken over het beheersen van klimaatverandering. Vanuit deze basis zijn de uitgangspunten voor de Nederlandse inzet voor Kopenhagen vastgelegd, zoals het streven de mondiaal gemiddelde temperatuurstijging te beperken tot maximaal 2° C sinds pre-industrieel, een emissiepiek uiterlijk in 2020, en minstens 50% minder broeikasgasemissies in 2050 ten opzichte van 1990.

Klimaatonderzoek gaat echter onverminderd door en nieuwe resultaten komen bijna dagelijks beschikbaar. Al tijdens de vaststelling van het AR4-Syntheserapport was duidelijk dat het IPCC niet voorafgaand aan de komende klimaatonderhandelingen in Kopenhagen in december dit jaar (COP15) met een nieuw rapport zou kunnen komen. De werkwijze van IPCC laat zo'n snelle update niet toe.

Om daarbij goed de vinger aan de pols te houden heb ik kort daarna al een consortium van de Nederlandse klimaatinstututen onder leiding van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) verzocht een evaluatie van de nieuwe literatuur te maken en vooral na te gaan of er verwacht zou mogen worden dat de conclusies uit het AR4 zouden moeten worden aangepast.

Later zijn aan dit verzoek nog twee elementen toegevoegd. Ten eerste de vraag wat we weten van mogelijke situaties die er toe zouden kunnen leiden dat klimaatverandering of de effecten daarvan plotseling zouden versnellen (*tipping points, positive climate feedbacks*), wanneer deze kunnen optreden, hoe groot ze zijn en of er *early warning signals* zijn. Ten tweede de vraag welk handelingsperspectief er is indien klimaatverandering sneller of ernstiger uitpakt dan waar we nu rekening mee houden. Daarin komen vragen aan de orde als: zijn er mogelijkheden voor onorthodoxe emissiereducties, kunnen we meer CO₂ uit de lucht halen, zijn er verantwoorde geo-engineering opties en aan welke effecten van klimaatverandering kunnen we ons nog aanpassen?

Het rapport «News in Climate Science and Exploring the Boundaries» is heel nuttig en laat zien dat de hoofdconclusies van het AR4 nog steeds gelden, terwijl het tevens aangeeft hoe we ons het best kunnen voorbereiden in de periode voordat in 2013 en 2014 het AR5 gereed zal zijn. Het rapport is voorzichtig en genuanceerd, maar geeft ook reden tot zorg: we zien sneller smeltend land- en zeeijs dan IPCC in 2007 aangaf, en misschien een sterkere reactie van het klimaatsysteem op de toename van broeikasgassen in de atmosfeer. Ook ligt er meer koolstof in permafrost opgeslagen dan eerder geschat, waardoor bij een warmer klimaat deze permafrost een grote bron van emissies kan worden.

Aan de andere kant blijkt er geen sprake van een snellere groei van emissies, is het reductiepotentieel herbevestigd, en is er misschien een paar jaar meer tijd om de stijging van wereldwijde emissies van broeikasgassen om te zetten in een daling – hetgeen nog steeds erg weinig tijd is. Ik zie de aanbevelingen uit het rapport als ondersteuning voor mijn beleid om nieuwe wetenschappelijke inzichten nauwlettend te volgen, zodat na een zorgvuldige afweging het beleid kan worden aangepast.

Het rapport brengt in kaart dat er risico's zijn dat klimaatverandering sneller of forser zou kunnen zijn dan we nu denken. Dat betreft weliswaar risico's waarvan de kans dat ze optreden klein is, maar met zodanig grote consequenties dat we ze serieus moeten nemen. Er is alle reden om in internationaal verband onderzoek te stimuleren om *early warning signals* te identificeren en te observeren. Dat is nodig om mogelijk tijd te winnen om zo nodig te reageren op snellere klimaatverandering. Ik zal de noodzaak van dergelijk onderzoek internationaal onder de aandacht brengen en bezien wat de Nederlandse onderzoeksinstituten hieraan kunnen bijdragen.

Het rapport laat tevens zien dat er, vooralsnog in theorie, veel verschillende noodmaatregelen (zoals geo-engineering) denkbaar zijn, die nationaal of op basis van internationale overeenkomsten zouden kunnen worden overwogen. Van veel van deze opties is nog onduidelijk of ze daadwerkelijk kunnen bijdragen aan het verstandig omgaan met klimaatverandering, wat de kosten en baten van deze opties zijn, en de economische, ecologische en sociale gevolgen en de risico's. Het rapport is een eerste verkenning, en laat zien dat verder onderzoek naar deze opties moet worden verricht.

Gezien de toenemende internationale discussie over deze noodmaatregelen wil ik een visie ontwikkelen over de wenselijkheid of onwenselijkheid hiervan, en de condities die aan eventuele toepassingen verbonden zouden moeten worden. Ik zal instituten daarom verzoeken zulk onderzoek voort te zetten met inbegrip van de randvoorwaarden en de bestuurlijke en organisatorische omgeving waarin zulke noodmaatregelen kunnen worden gerealiseerd.

Hoewel het rapport daar geen uitspraken over doet, moeten we ons ook afvragen hoe een forsere klimaatverandering zijn weerslag zal hebben op Nederland. Voor het omgaan met water zijn hiervoor door de Deltacommissie aanbevelingen gedaan die door het kabinet worden overwogen. Voor andere kwetsbare sectoren, zoals de volksgezondheid, landbouw en ecosystemen wordt in het programma Klimaatbestendig Nederland in kwalitatieve zin wel aandacht besteed aan extreme klimaatverandering, maar ik wil nagaan of in dit programma meer kwantitatieve inschattingen te geven zijn.

Het rapport geeft geen aanleiding om de inzet voor Kopenhagen en de doelstellingen van het Beleidsprogramma Schoon en Zuinig aan te passen. Daarvoor zijn de uitkomsten van nieuw onderzoek nog te weinig eensluidend.

Met «News in Climate Science and Exploring the Boundaries» wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan het creëren van wetenschappelijke literatuur die straks nodig zal zijn voor het AR5. Het rapport is een goede aanvullende kennisbasis voor ons beleid.

Ik acht het rapport niet alleen van belang voor Nederland, maar ook voor andere landen in Europa en de rest van de wereld. Ik zal PBL verzoeken het rapport ruim te verspreiden en de uitkomsten in de relevante gremia te presenteren.

De minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer,
J. M. Cramer